

IV

**Селективно подизање оптужница и привилегисани
преступници**

**Селективне судбене преследования и привилегированные
преступники**

Selective prosecution and privileged offenders

Симо Тушевљак*

РАТНИ ЗЛОЧИН НАД СРПСКИМ НАРОДОМ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА НАТО БОМБАРДОВАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Министарство унутрашњих послова Републике Српске континуирано ради на истраживању и документовању кривичних дјела ратног злочина над Србима, али и другим народима, који су почињени током трагичних сукоба у Босни и Херцеговини од 1992. до 1995. године.

У циљу координираног рада на овим приоритетним задацима у МУП-у РС формиран је и посебан тим, који ради на прикупљању докумената, истраживању и подношењу кривичних пријава, односно извјештаја због почињених кривичних дјела ратног злочина.

МУП РС ове активности проводи професионално, према утврђеним полицијским процедурама и у складу са позитивним законским прописима. У провођењу тих задатака остварује сарадњу са другим безбједносним агенцијама и правосудним органима Републике Српске и Босне и Херцеговине.

До сада постигнуте резултате МУП РС не би остварио да није имао и стално унапређивао непосредну сарадњу са невладиним сектором, односно невладиним организацијама, од којих издвајамо Борачку организацију, Савез логораша, удружења породица несталих цивила и заробљених припадника ВРС итд. Веома конструктивну сарадњу МУПРС остваривао је и остварује и са другим Владиным опрганима и институцијама, као што су Секретаријат за сарадњу са Хашким трибуналом, сада Републички центар за истраживање ратних злочина, Комисијом за тражење несталих лица РС, сада Оперативним тимом Владе РС за тражење несталих и Институтом за тражење несталих БиХ.

Илустрације ради, навешћемо неколико показатеља о обиму прикупљене документације која је обрађена или се разматра у МУП-у РС и у надлежним тужилаштвима, а која указује на почињене злочине над српским народом. Наиме, располажемо са преко 200.000 писаних страница докумената, информација и другог материјала који указују на почињене злочине. Распо-

---

* Дипл. правник, координатор тима МУП-а РС за истраживање и документовање кривичних дјела ратног злочина.

лажемо, даље, са преко 1.500 сати видео и тонских записа, фотографија и сл. који се односе на злочине над Србима.

Посебна пажња, у оквиру укупних активности МУП-а РС на документовању и истраживању кривичних дјела ратног злочина у вријеме „трагичних сукоба у региону“, како је Дејтонским мировним споразумом окарактерисан рат у БиХ, била је усмјерена на истраживање и документовање злочина које су починили припадници НАТО снага у операцији „Одлучан одговор“.

Ова операција представља НАТО бомбардовање Републике Српске које је изведено од 30. августа до 14. септембра 1995. године.

Непосредан повод за НАТО бомбардовање циљева у Републици Српској било је наводно гранатирање пијаце „Маркала“ у Сарајеву, која је била под контролом тзв. Армије БиХ. И, муслиманска страна је јавности показала велики број цивилних жртава као посљедицу гранате испалене са положаја ВРС на ту пијацу.

Међутим, овдје се мора нагласити да, према релевантним информацијама и расположивим сазнањима, да је први извјештај у вези са догађајем на „Маркалама“, који су сачинили посматрачи међународне заједнице, који је упућен Уједињеним нацијама, као и извјештаји страних медија, говорио да се радило о експлозивној направи која је испљена са територије под контролом тзв. Армије БиХ. У извјештају је, уз констатацију да са положаја ВРС, на који је касније указивано, није могао бити гађан локалитет „Маркала“, наведено да је немогуће да једна минобацачка граната изазове такве посљедице и жртве, нарочито када се има у виду да су околни објекти остали нетакнути. Тај извјештај је, дјеловањем пропагандне машинерије, брзо заташкан и за тај инцидент у јавности је као одговорна представљена српска страна.

Посебно је интересантна чињеница да је истог дана, 28. августа 1995, гранатирана православна црква Светог Саве у насељу Блажуј, подручје Града Сарајева. У тренутку гранатирања испред цркве се налазио велики број вјерника, најмање 200, који су присуствовали православном вјенчању. У том тренутку са три гранате припадници тзв. Армије БиХ погодили су двориште цркве. Од тих граната погинуло је једно лице, а рањено, 40 лица.

Објективно се поставља питање како је могло да, и да је била испалена једна минобацачка граната на Маркалама за посљедицу има толики број жртава?! Одговор се сам по себи намеће — очито се радило о експлозивној направи, инсценираном инциденту, жртвама које су довожене са других локалитета, припремљеним телевизијским екипама, са конкретним циљем — обезбиједити НАТО бомбардовање Републике Српске. На тај начин муслиманска страна је обезбиједила повод за НАТО операцију „Одлучан одговор“.

МУП РС је у току НАТО бомбардовања Републике Српске, по цивилним циљевима на територији коју је контролисала Војска РС, у сарадњи са правосудним и другим органима у РС, извршио увиђаје на лицу мјеста и документовао почињене злочине над цивилима, војницима, као и насталу материјалну штету која је у то вријеме процјењивана на десетине милиона долара.

У вријеме операције „Одлучан одговор“, за двије недјеље, НАТО авијација, уз артиљеријску подршку Снага за брза дјества, на Републику Српску бациле су више од 10.000 тона најубојитијег експлозивног материјала. Учествовало је прко 400 борбених авиона, а извели су преко 3.200 борбених летова. Дејствовали су по 150 војних и цивилних циљева на територији Републике Српске. Користиле су специјалну муницију калибра 30 мм, произведену од осиромашеног уранијума, а радиоактивност потиче од распада уранијума 238 и 235.

Увиђајима на лицу мјеста утврђено је да су најчешће мете напада биле на триторији општина: Српског Сарајева, Хаџићи, Вогошћа, Пале, затим Фоча, те телекомуникациони објекти на Козари, Озрену, Мајевици итд.

МУП РС је документовао ове злочине и посједује фото и другу документацију која је коришћена, 24.07.1998. године, приликом подношења кривичне пријаве против заповједника војних снага НАТО-а и непосредних извршилаца повреда међународног хуманитарног права приликом бомбардовања циљева у Републици Српској. Приликом увиђаја на лицу мјеста МУП РС је извршио прикупљање остатака муниције, које је послао на експертизу у Институт у Винчи.

Недвојбено је утврђено да су снаге НАТО-а при бомбардовању и митраљирању локалитета на цијелој територији Републике Српске, неких локалитета и по осам пута, користиле специјалну врсту муниције калибра 30 мм лансирану из топова уграђених на авионима; да су језгра пројектила радиоактивна јер су продукт распада уранијума 238 и 235; да је наведена врста муниције израђена од нуклеарног отпадног материјала, због чега се може сврстати у радиолошко оружје, те се његова употреба не може ничим правдати; да су ефекти дјеловања на живу силу и цивилно становништво фатални, јер при рањавању долази до јаког разарања ткива и радиолошке контаминације; да је употреба оваквих пројектила не само у супротности са међународним правом већ је и крајње нехумана, како са аспекта тровања и озрачења људи, тако и са аспекта загађивања животне средине итд. Извршена мјерења радиоактивности на мјестима бомбардовања показали су да је била шездесет пута већа од дозвољене.

Употреба овакве муниције у рату не само што је забрањена међународним правом већ је забрањена и њена производња по Уговору о забрани експеримената с нуклеарним оружјем у атмосфери, космосу и под водом (Уговор из 1963. године и Конвенција од 10. априла 1972. године).

Посљедице уочене одмах послјеје бомбардовања биле су очите. Наиме, то је за посљедицу имало, а и данас има, изразито повишен степен канцерогених обољења код локалног становништва, као и повећан степен смртности. Прве посљедице су биле видне на угинућима стоке и биљака, а потом и животиња које су долазиле у контакт са погођеним подручјима.

О свему смо обавјештавали и домаћу и свјетску јавност и указивали на овај проблем, али је јавност остала нијема. Ниједна жртва нити њени потомци нису остварили било какво право. Пошто су снаге НАТО-а све починиле

под покровитељством УН, починиоци и наредбодавци уживају сваку врсту имунитета од кривичног гоњења.

МУП Републике Српске посједује архиву у којој се налазе увиђајни материјали, као што су записници о увиђају, фото и видео записи итд., и то може ставити на располагање свим правосудним институцијама.

О стравичним злочинима над Србима говоре и подаци да је од 1992. до 31. марта 2009. године надлежним тужилаштима поднесено 795 кривичних пријава, односно извјештаја или допуна кривичних пријава и извјештаја против 6.997 лица због постојања основа сумње да су починили једно или више кривичних дјела ратног злочина над најмање 21.848 евидентираних жртава.

Наравно, ове активности због обима злочина који је почињен на овим просторима још нису окончане и ми у континуитету настављамо рад.

Прилика је да истакнемо да су ти злочини чињени на цијелом подручју БиХ, посебно на територијама које су биле под контролом АБиХ и тамо гдје су Срби по избијању сукоба, односно рата, били у мањини. У чињењу тих злочина непобитно смо утврдили да су учествовали припадници АБиХ, ХВО-а, регуларне армије Републике Хрватске, добровољци-муџахедини из исламских земаља и припадници других војних и паравојних организација и Територијалне одбране РБиХ.

Република Хрватска је прије избијања ратних сукоба у БиХ и њеног међународног признања извршила агресију и етничко чишћење, и прве жртве већ су евидентиране у марту и априлу 1992. године на подручју Купреса, Херцеговине и Босанске посаvine. На тим подручјима је већ тада извршен монструозан злочин над српским цивилима, посебно женама и дјецом. Команданти тих јединица су издавали обавезујуће позиве женама, дозвољавајући и употребу силе за њихово довођење током ноћи у сједишта јединица ради задовољавања сексуалних потреба припадника регуларне армије Републике Хрватске и припадника ХВО-а. Ту су силоване и злостављане. О тим злочинима прикупили смо доказе и располажемо обимном документацијом коју смо, поред домаћих тужилаштава и судова, упутили и Хашком трибуналу.

Значајно је истаћи да су припадници добровољачких јединица из исламских земаља — муџахедини починили стравичан злочин над припадницима Војске РС и цивилним становништвом у мјестима гдје су боравили, као што су Возућа, Сарајевско ратиште и средња Босна.

МУП РС је посједује обимну документацију и видео запис о злочинима муџахедина. Те злочине су чинили вршећи ритуална убиства — тупим предметима-маљевима, сјекирама, камама и сл.

Досадашња сазнања и прикупљени докази показују да је највећи број жртава, лица српске националности, слободно можемо рећи у преко 80 одсто случајева, убијено тупим предметима и хладним оружјем уз посебан ритуал који је често биљежен и видео камером. Касније су ти снимци коришћени у пропагандне сврхе приликом позивања у свети рат — цихад, и регрутовања нових добровољаца у исламским земљама и БиХ.

Стравични злочини су почињени у свим регијама, а овдје ћемо поменути злочине у Сијековцу и злочине у Крајини, Посавини, Сарајеву, Бихаћу, на Озрену и Возући, у долини Неретве и Херцеговини, Горажду, средњој и источној Босни итд.

На крају желим да истакнем и посебно нагласим да је у досадашњем раду Министарство унутрашњих послова дошло до поузданих и релевантних информација и доказа који непобитно указују на злочинине који су почињени над српским народом у Босни и Херцеговини.

Међутим, оно што нас брине јесте спорост у окончавању истрага у надлежним тужилаштвима и отварање процеса пред надлежним судовима у БиХ. Свјесни да ова кривична дјела не застаријевају, наставићемо са активностима на истраживању и документовању кривичних дјела ратног злочина и инсистирати да се пред лице правде изведу и они који су починили злочине над Србима.

У том циљу наставићемо сарадњу са тужилаштвима, али и инсистирати да се негативне појаве, као што су „двоструки стандарди“, опструкција у надлежним правосудним органима у односу на злочине над Србима, превазиђу и кривци казне. Ово тим прије што само истина и о страдању Срба може допринијети помирењу и утврђивању карактера рата, односно трагичних сукоба у Босни и Херцеговини и прекидању праксе представљања тих сукоба као агресије Срба на властита огњишта, у својој земљи, гдје су вијековима живјели као конститутивни народ равноправан са остала два — Хрватима и Бошњацима.

Хашки трибунал није истражио злочине који су почињени над Србима у БиХ или је то урадио у веома малом броју случајева у односу на укупан број злочина који су почињени над српским народом.

Стога апелујемо на међународну јавност и очекујемо да утиче на правосудне органе у БиХ да објективно истраже и процесуирају и злочине над Србима.

То је неопходно тим прије што је доказано да је огроман број почињених злочина над Србима у Првом и Другом свјетском рату остао неистражен, а извршиоци тих злочина никада нису за то одговорали, већ су остали некажњени.

Све ћемо учинити да се историја не понови.

Simo Tuševljak

WAR CRIMES AGAINST THE SERBIAN PEOPLE OF BOSNIA
AND HERZEGOVINA WITH PARTICULAR FOCUS ON THE NATO
BOMBING OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

The author is head of the Republic of Srpska Interior Ministry war crimes investigating Unit. The principal tasks and activities of the Unit are discussed. In its files, the Unit has over 200,000 pages of written documents, reports, and other materials related to war crimes committed in BH between 1992 and 1995. It also has a collection of

1,500 hours of video and audio recordings, photographs, etc. in relation to war crimes where the victims were Serbs. The NATO bombing campaign against targets in the Republic of Srpska from August 30 to September 14, 1995, is of particular interest to the war crimes investigating Unit because of its indiscriminate use of prohibited depleted uranium munitions on civilians and civilian facilities. Health and other consequences of the NATO bombing are discussed. International legal institutions have declined to raise criminal charges against the perpetrators of the NATO bombing operation. In the course of its work, the war crimes investigating Unit has filed 795 criminal referrals against a total of 6,997 war crimes suspects. In total, the Unit has investigated 21,848 cases involving potential war crimes victims.